

Täysistunto

Tiistai 10.3.2026 klo 14.00—16.44

10. Lakialoite laiksi rikoslain 25 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 35/2025 vp Inka Hopsu vihr ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh- tien jälkeen. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.20 **Inka Hopsu vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakialoite on laiksi rikoslain 25 luvun muuttamisesta koskien pakottavaa kontrollia. Lakialoitteen tarkoituksena on säätää rikoslakiin uusi rikosnimike: pakottava kontrolli. Säännöksellä kriminalisoi- taiseen pitkäkestoinen, toistuva ja prosessimainen psyykinen väkivalta.

Pakottava kontrolli on eräs vakavimmista psyykkisen väkivallan muodoista ja usein osa lähisuhdeväkivallan jatkumoa. Se koostuu lukuisista teoista ja laiminlyönneistä, joilla pyritään kontrolloimaan uhrin elämää, rajoittamaan hänen sosiaalisia suhteitaan, hallitsemaan arkea ja murtamaan itsemääräämisoikeutta. Väkivallan vaikutukset voivat olla vaka- via ja pitkäaikaisia, ja usein uhreilla esiintyy masennusta, ahdistusta, dissosiaatiohäiriöitä, itsetuhoisuutta ja sosiaalista eristyneisyyttä. Pakottavan kontrollin pitkäaikaiset vaikutuk- set voivat näkyä esimerkiksi uhrin fyysisessä sekä psyykkisessä terveydessä tai heikenty- neenä taloudellisena asemana.

Pakottavaa kontrollia voi ilmetä muun muassa jatkuvana tarkkailuna, yhteydenpidon rajoittamisena, rahankäytön kontrollina, toisen liikkumisen estämisenä, uhkailuna, vähättele- lynä, nöyryyttämisenä tai itsenäisten päätösten estämisenä. Pakottava kontrolli ilmenee usein tilanteissa, joissa tekijällä ja uhrilla on nykyinen tai aiempi läheinen ja jatkuva vuo- rovaikutussuhde, kuten perhe- tai seurustelusuhde, omaishoitosuhde, hoito- tai kasvatus- suhde, tai kun tekijä toimii uhrin elämään syvästi vaikuttavassa yhteisössä tai auktoriteet- ti asemassa. Ilmiö ei aina näyttäydy ulospäin selkeänä väkivaltana, vaan se kietoutuu uhrin jokapäiväiseen elämään niin, että uhri menettää vähitellen kykynsä toimia itsenäisesti tai tehdä omia valintojaan. Pakottava kontrolli on siis väkivaltaa, joka muodostuu prosessi- maisesti lukemattomista alistavista, painostavista ja kontrolloivista teoista. Pitkäaikaisvai- kutukset näkyvät erityisesti henkilöillä, jotka ovat kasvaneet suljetuissa yhteisöissä, kuten joissain uskonnollisissa, romani- tai maahan muuttaneissa yhteisöissä — nämä esimerkit ovat tutkimustiedosta, ja samat on mainittu siellä lakialoitteessa. Tällöin henkilö on saat- tanut kasvaa pakottavaan kontrolliin lapsesta asti sekä nähnyt ilmiötä tapahtuvan ympäril-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2026 vp

lään. Pakottavasta kontrollista on muodostunut normi, jolloin myös uhrilla saattaa olla vaikeuksia tunnistaa kokemaansa väkivallaksi.

Kontrolli vaikuttaa myös yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja tasa-arvoon. Se ylläpitää ja uusintaa sukupuoleen perustuvaa vallankäyttöä ja tukee rakenteita, jotka sallivat toisen ihmisen hallinnan ja alistamisen erityisesti naisten ja tyttöjen kohdalla. Se voi olla yksi tekijä, joka estää naisia osallistumasta täysipainoisesti työelämään, koulutukseen tai poliittiseen toimintaan.

Suomessa psyykkistä väkivaltaa arvioidaan nyky-lainsäädännössä rikosoikeudellisesti erillisinä tekoina, kuten pahoinpitelynä, vainoamisena, pakottamisena, uhkauksena tai vapaudenriistona. Nämä eivät kuitenkaan sellaisinaan kata koko pakottavan kontrollin kokonaisuutta, joka on toistuvaa, usein matalan intensiteetin väkivaltaa. Eli yksittäinen teko ei vielä usein ylitä tuomioon johtavaa rajaa eikä anna kuvaa koko kamalan ja pitkään jatkuneen tilanteen todellisuudesta. Myöskään vainoamisen tunnusmerkistö ei sovellu hyvin tilanteisiin, joissa uhri ja tekijä asuvat tai työskentelevät yhdessä. Samoin esimerkiksi pahoinpitelyn rangaistavuus edellyttää konkreettisten seurausten osoittamista, mikä tekee rikosprosessista haastavan erityisesti tilanteissa, joissa väkivalta ei ole fyysistä. Psyykinen väkivalta tulee Suomessa rangaistavaksi äärimmäisen harvoin.

Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus pakottavan kontrollin kriminalisoimisen tarpeen selvittämisestä. Asiaa on jo selvitetty oikeusministeriön toimesta: oikeusministeriön vuonna 23 julkaisema selvitys ehdottaa nykytilan parantamiseksi ja uhrien suojelemiseksi uuden rikosnimikkeen säätämistä. Selvityksessä tuodaan esille, että nykyinen rikoslain sääntely ei ole riittävää, koska se ei tunnista tai tunnusta väkivallan jatkumonomaista luonnetta. Eli tämä lakialoitteeni perustuu myös tähän oikeusministeriön selvitykseen.

Arvoisa puhemies! Erillisen säännöksen lisääminen vastaisi myös kansainvälisiin suosituksiin. Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut, että lähisuhdeväkivallan kohteena olevien rikosoikeudellista suojaa on laajennettava. Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan asiantuntijakomitea GREVIO on huomauttanut, että Suomen lainsäädäntö ei täytä Istanbulin sopimuksen artiklan 33 vaatimuksia, koska se ei huomioi jatkuvaa ja yksittäisinä tekoina vähäiseltä näyttävää psyykkistä väkivaltaa. Tällainen väkivalta voi kuitenkin olla uhrin näkökulmasta kaikkein tuhoisinta. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on antanut useita ratkaisuja lähisuhteesta tapahtuvasta väkivallasta, joissa jäsenvaltion ei ole katsottu ryhtyneen tarvittaviin toimenpiteisiin lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi. Tarvitaan myös merkittävästi enemmän viranomaisten osaamista pakottavan kontrollin ennalta ehkäisemiseksi ja nopeaksi ratkaisemiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on huomauttanut, että monet kansalliset rikoslain säännökset keskittyvät vakaviin väkivaltatapauksiin mutta eivät riittävästi kata psykologisen väkivallan jatkuvia ja toistuvia muotoja.

Kansainvälisiä esimerkkejä pakottavan kontrollin lainsäädännöstä löytyy: Esimerkiksi Skotlanti säati vuonna 2018 Domestic Abuse Act -lain, joka määrittelee lähisuhdeväkivallan jatkumona. Laki kattaa fyysisen, psyykkisen, taloudellisen ja seksuaalisen väkivallan ja keskittyy nimenomaan uhrin kokemaan hallintaan ja pelkoon. Laki mahdollistaa myös sen, että lapset tunnistetaan väkivallan uhreiksi, vaikka teko ei kohdistuisikaan heihin. Tämä lähestymistapa on vahva esimerkki siitä, miten väkivallan todellinen ulottuvuus voidaan tunnistaa ja ottaa huomioon. Skotlannin laki velvoittaa myös hallitusta laatimaan säännöllisesti raportteja lainsäädännön vaikutuksista. Raporteista arvioidaan tuomioiden määriä, uhrien kokemuksia oikeusprosessista, lasten tilannetta sekä sitä, onko laki johtanut väkivallan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2026 vp

ennalta ehkäisyyn ja parempaan viranomaisyhteistyöhön. Tämä malli vahvistaa lainsäädännön vaikuttavuuden arviointia ja voi toimia esikuvana myös Suomelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

16.27 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Keskustelemme tänään raskaasta ja erittäin vakavasta aiheesta. Nimittäin Suomessa naisen arkeen kuuluu liian usein pelko: pelko kotiin kävellessä, pelko sosiaalisessa mediassa ja pahimmillaan jopa pelko omassa kodissaan — paikassa, jonka pitäisi olla kaikille turvallisin paikka. Tilastot kertovat karua kieltä, mutta jokainen numero tarkoittaa ihmistä: äitiä, tytärtä, ystävää, työkaveria — heitä, joiden elämään väkivalta on jättänyt jäljen, usein näkymättömän ja siksi niin vaikeasti tunnistettavan.

Kotona tapahtuva väkivalta ei ole yksityisasia. Se on turvallisuuskysymys, rakenteellinen ongelma ja yhteiskunnallinen vääryys. Ennen kaikkea se on ilmiö, jonka ratkaiseminen vaatii meiltä kaikilta vastuuta, rohkeutta ja puuttumista. On myös uskallettava sanoa ääneen se tilastojen osoittama tosiasia, että erityisen paljon sen ratkaiseminen vaatii meiltä miehiltä. Emme voi enää tyytyä sanomaan: ”Ei kaikki miehet”, jos hiljaisuus antaa tilaa niille, jotka satuttavat. Vastuu on tekijöillä ja niillä rakenteilla, jotka ovat liian pitkään mahdollistaneet vaikenemisen.

Arvoisa puhemies! Juuri tästä syystä lakialoite pakottavan kontrollin kriminalisoimiseksi on niin tärkeä. Psykkinen väkivalta on väkivaltaa, joka ei näy mustelmina mutta rikkoo arjen turvallisuutemme. Se piilottautuu uhrin arkeen jatkuvana kontrollina, alistamisena, pelon alituisena läsnäolona sekä hänen itsenäisyytensä järjestelmällisenä murtamisena. Lakialoitteessa tuodaan selkeästi ilmi, kuinka nykyinen lainsäädäntö ei kata tätä väkivallan muotoa riittävästi. Rikosnimikkeinä tunnetut vainoaminen, pahoinpitely tai uhkaus eivät tunnista sitä arkea, jossa väkivalta tapahtuu, ja siksi uhrin jäävät vaille oikeuden suoja. Siksi tämä aloite on merkittävä. Pakottavan kontrollin kriminalisointi mahdollistaa meille turvattomaan arkeen puuttumisen, ennen kuin henkinen väkivalta muuttuu fyysiseksi, siis ennen kuin pahoinpitely tai henkirikos ehtii tapahtua. Se on teko, joka kirjaimellisesti voi pelastaa henkiä.

Arvoisa puhemies! Tämän vuoden kuuden ensimmäisen viikon aikana Suomessa vakavan ja armottoman henkirikoksen uhriksi joutui ainakin kuusi naista liikaa. Naisiin kohdistuva väkivalta ei ole naisten ongelma, se on koko yhteiskunnan turvallisuusongelma. Erityisesti se on meidän miesten ongelma. Tämä ei ole meille miehille kunniaksi. Hävettää. Meidän on sanottava selkeästi: syy ei ole uhrissa, vaan vastuu on aina tekijällä.

Siksi on tärkeää vahvistaa keinoja suojella uhreja ja saattaa tekijät vastuuseen. Tällä hallituskaudella olemme lisänneet turvakotien rahoitusta, tiukentaneet pakkoavioliittojen, kunniaväkivallan ja silpomisen kriminalisointia sekä vahvistaneet viranomaisten resursseja. Tämä lakialoite täydentää tätä kokonaisuutta. Se sulkee yhden vakavan aukon uhrien oikeusturvassa ja tunnistaa väkivallan sen todellisessa muodossa. Me emme voi vaikuttaa siihen, mitä kaikkea väkivaltaa naiset ovat joutuneet kokemaan, mutta me voimme vaikuttaa siihen, millaisen suojan yhteiskunta heille tulevaisuudessa antaa. Siksi kannatan lakialoitetta erittäin vahvasti ja lujasti. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jokelainen poissa. — Edustaja Suhoonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2026 vp

16.33 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tuen tätä lakialoitetta pakottavan kontrollin kriminalisoimisesta, ja olen tämän myös allekirjoittanut. Kyse ei ole pienestä asiasta vaan vakavasta ja usein näkymättömästä väkivallan muodosta, joka murtaa ihmisen itsemääräämisoikeutta pala palalta. Erityisen tärkeä tämä on lapsiperheiden näkökulmasta. Kun pakottavaa kontrollia tapahtuu perheessä, lapset kasvavat ympäristössä, jossa pelko, alistaminen ja jatkuva kontrolli voivat pahimmillaan olla arkea. Vaikka väkivalta ei kohdistuisi suoraan lapseen, se jättää syvät jäljet lapsen turvallisuudentunteeseen, hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Nykyinen lainsäädäntö ei tunnista riittävän hyvin tällaista jatkuvaa psyykkistä väkivaltaa. Siksi tarvitsemme selkeän rikosnimikkeen, joka antaa viranomaisille mahdollisuuden puuttua tilanteisiin ajoissa, ennen kuin väkivalta pahenee fyysiseksi tai johtaa pahimmillaan vielä vakavampiin seuraamuksiin. Toivon lakialoitteen etenevän toteutukseen, ja kiitän edustaja Hopsua tämän tärkeän lakialoitteen tekemisestä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eerola, olkaa hyvä.

16.34 **Juho Eerola ps:** Arvoisa herra puhemies! Lakivaliokunnan puheenjohtajana kiitän minäkin edustaja Hopsua ja muita tämän lakialoitteen allekirjoittajia tästä lakialoitteesta, joka meille lakivaliokuntaan nyt tulee ja jolla siis pyritään kieltämään pakottava kontrolli. Minullakaan ei todellakaan ole yhtään mitään sitä vastaan, etteikö tämä pakottava kontrolli tulisi kieltää. Päinvastoin tämä on valitettavan yleinen ilmiö erityisesti tietyissä maahanmuuttajaryhmissä — erityisesti tietyissä maahanmuuttajaryhmissä, jotka myös kuuluvat fundamentaalisiiin uskonnollisiin ryhmiin. Myöskin romanivähemmistössä, mikä meillä on, tämä on ollut valitettavan pitkä perinne — ja muussakin yhteiskunnassa, muissakin väestöryhmissä.

No se, minkä tähden kuitenkin olen hieman epäilevä ja epävarma, että saataisiin laiksi säädetyksi tämän pakottavan kontrollin kieltäminen, liittyy eniten ehkä siihen, että tämä olisi hirmuisen hankala määrittää tarkkarajaisesti siten kuten lainsäädännössä yleensä on ollut tarkoitus. Tämä pakottava kontrolli, niin kuin tuossa esittelytekstissä kuultiin, koostuu lukuisista yksittäisistä, verraten hyvinkin pienistä teoista, joista mikään ei yksinään täyttäisi minkään rikoksen tunnusmerkkiä, vaan ne seuraavat toisiaan epämääräisen ajanjakson kuluessa, ja niitä on tosiaan sitten hankala näyttää toteen. Se olisi ainakin hyvin hankalaa ja sitten söisi valtavat määrät viranomaisten resursseja. Ja siltikään ei välttämättä saataisi näytettyä toteen, että aukottomasti tällaista pakottavaa kontrollia olisi nytten tapahtunut. Eli tässä olisi vaarana sitten ehkä se, että muodostuisi tällainen kuollut kirjain, että meillä olisi joku tällainen rikos, joka olisi siis rikokseksi määritelty, mutta sitten sitä ei pystyttäisi näyttämään toteen.

Törmäsin tähän ilmiöön silloin aikanaan, kun muutamaankin kertaan tässä eduskunnassa on yritetty kieltää vieraannuttaminen, siis lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta. Aina vastaus on sitten ollut se, että kun tämä on niin vaikea määrittellä tarkkarajaisesti, milloin tästä ilmiöstä on kyse, niin sen tähden tätä ei voida tehdä, vaikka se sitten lakitekstissä lukeekin, että tämä on haitallista, ja hallitusohjelmissa ynnä muualla.

No, meillä on esimerkki kuitenkin muun muassa just Skotlannista, niin kuin kuultiin, että siellä tämä on onnistuttu tekemään, ja kun tämä lakivaliokuntaan tulee, jos tätä päästään käsittelemään, täytyy siellä sitten kansainvälistä vertailua tehdä, kuinka paljon Skot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2026 vp

lannissa on saatu sitten tuomioita tällä uudella lainsäädännöllä aikaiseksi ja onko tämä ilmiö vähentynyt.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.37 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kiitoksia puheenvuoron käyttäneille ja kiitoksia aloitteen allekirjoittaneille. Tässä oli selkeästi semmoista yhteistä tahtotilaa, että saataisiin tämä asia etenemään meidän Suomen lainsäädännössä.

Skotlannin lisäksi voin tuoda esimerkin Tanskasta, jossa psykologinen väkivalta kriminalisointiin rikoslain muutoksella vuonna 2019. Tanskan malli mahdollistaa rikosoikeudellisen puuttumisen jatkuvaan ja alistavaan käyttäytymiseen, joka ei täytä muita rikosnimikkeitä. Tanskassa tämä laki on auttanut tunnistamaan erityisesti tapauksia, joissa uhri ei ole aiemmin saanut tukea, ja on mahdollistanut paremman yhteistyön sosiaaliviranomaisten, poliisin ja oikeuslaitoksen välillä.

Koska pakottavaa kontrollia esiintyy usein silloin, kun tekijän ja uhrin välillä on kiinteä vuorovaikutussuhde, jolloin uhrin on vaikea irrottautua tilanteesta, on suojan tarve korostunut. Pakottavan kontrollin kriminalisointi mahdollistaa varhaisemman puuttumisen. Kun väkivalta voidaan tunnistaa ja siihen voidaan reagoida ennen fyysisen väkivallan puhkeamista, estetään vakavampia rikoksia, kuten pahoinpitelyjä, raiskauksia ja henkirikoksia. Lisäksi kriminalisointi lähettää selkeän yhteiskunnallisen viestin siitä, että myös psyykinen väkivalta on väkivaltaa ja siihen suhtaudutaan vakavasti. Se tukee tasa-arvoa, ihmis oikeuksia ja väkivallattoman yhteiskunnan peruseriaatteita. Kriminalisointi antaa uhrille oikeussuojan silloinkin, kun väkivalta ei näy fyysisinä vammoina. Tämä vahvistaa väkivallan uhrien asemaa ja madaltaa kynnystä hakea apua. Samalla se antaa viranomaisille työkalun puuttua ilmiöön nykyistä tehokkaammin. Yhteiskunnalliset kustannukset vähenevät, kun väkivalta tunnistetaan ajoissa.

Tässä kohtaa tosiaan haluan muistuttaa, että näitä Suomessakin esimerkiksi MOTin esiin nostamia tapauksia on liittynyt vammaisten ihmisten asemaan, on liittynyt ikäihmisten asemaan ja heidän lähiomaistensa toimintaan, itsemääräämisoikeuden vientiin, eli joukko, jota tämä koskisi, on hyvin moninainen.

Lapsuudessa koettu väkivalta on yhteydessä muun muassa oppimisvaikeuksiin, somaattisiin sairauksiin, mielenterveyden ongelmiin ja syrjäytymiseen. Kun pakottava kontrolli kriminalisoidaan, saadaan myös nämä tilanteet näkyväksi ja tuen piiriin. Kriminalisointi täydentää muuta lähisuhdeväkivaltaa koskevaa lainsäädäntöä, erityisesti pakkoavioliiton kriminalisointia ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa. Se lisää rikosoikeudellisen järjestelmän yhdenmukaisuutta ja parantaa oikeussuojan saatavuutta.

Vaikka pakottavaa kontrollia esiintyy usein lähisuhteissa, ei rikoksen tunnusmerkistöä tosiaan ole syytä rajata vain lähisuhteisiin, sillä kontrollia esiintyy myös muissa tilanteissa. Vainoamisrikoksen tunnusmerkistön tapaan uhrin ei tarvitse aina olla teon varsinaisena kohteena, vaan esimerkiksi uhka tai väkivalta voi kohdistua myös kolmanteen henkilöön, kuten uhrin lapseen.

”On omiaan” -kriteeri tuo lain tulkintaan joustavuutta ja mahdollistaa oikeudellisen arvioinnin tekijän teon perusteella ilman, että edellytetään todellista näyttöä seurauksen aiheutumisesta. Tämä on erityisen tärkeää väkivaltatilanteissa, joissa konkreettisia seurauksia on vaikea todistaa. Kriteeri myös yhtenäistää lain tulkintaa suhteessa muihin rikoksiin, kuten vainoon, jossa vastaavaa arviointitapaa käytetään. Ehdotetun lain vaikutuksia, erityi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2026 vp

sesti uhrien oikeusturvan toteutumista, tulisi seurata ja tarvittaessa tarkentaa säännöstä kokemusten perusteella.

Vielä haluan tuoda terveiset Australian parlamentista. Siellä edustaja ja apulaisministeri Ged Kearney kirjoitti 9.3. kirjoituksen omista kokemuksistaan: ”Hän ei koskaan lyönyt, mutta vangitsi minut hiljaisuudella ja kontrollilla.” Tämä Australian apulaisministeri kuvaili, että nyrkkien sijaan hänet suljettiin suvun ja ystävien piiristä. Pankkitilit siirtyivät miehen hallintaan. Välillä mies lukitsi hänet sisään tai ulos omasta kodista, välillä jätti ruuatta, ja kuitenkin samalla sai hänet uskomaan, että hän on itse syyllinen tähän tilanteeseen jollain tapaa, kunnes sitten pääsi lähtemään tilanteesta ja pääsi elämässään eteenpäin. Eli täältä tietysti lämmin tuki sille, että ihmiset uskaltavat kertoa näitä kokemuksiaan ja myös osoittaa sen, että elämässä voi päästä eteenpäin ja saada apua, oli se tilanne sitten aivan toisella puolella maailmaa tai täällä meillä Suomessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.